

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

«26» листопада 2024 року протокол № 8

Введено в дію наказом директорки

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

від «27» листопада 2024 року № 01-01/37-О.Д.

Директорки: Вікторія СИДОРЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Психологія спілкування»**

**(шифр за ОПП – ВК.2 – дисципліна професійної підготовки,
вибіркова)**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітньо-професійна програма: «Психологія»

Біла Церква 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія спілкування» складена відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Автор-укладач робочої програми:

Рибалка Валентин Васильович, доктор психологічних наук, професор, почесний академік НАПН України, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 12 від 05 листопада 2024 р.)

Рекомендовано на засіданні Ради із забезпечення якості освітньої
діяльності та якості вищої освіти
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 4 від 22 листопада 2024)

Затверджено Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
(протокол № 8 від 26 листопада 2024 р.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 5	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова
		Рік підготовки
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 053 Психологія	2
		Семестр
	Освітньо-професійна програма: «Психологія»	1
		Лекції
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	10
		Практичні заняття
		10
		Самостійна робота
		130
		Індивідуальні завдання
		Творчі практичні завдання
		Вид контролю – залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить – 15 % : 85 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами освіти психологічними особливостями закономірностей, механізмів та феноменів спілкування в контексті суспільно-історичних і культурних умов розвитку суспільства.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формувати у здобувачів вищої освіти загальні та спеціальні компетентності;
- окреслити наукові підходи до теорій спілкування;
- розглянути закономірності, принципи, форми та засоби спілкування;
- надати психологічні особливості спілкування з різними категоріями

осіб.

Компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1)
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 4)
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК 5)
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 7)
- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК 9)
- Здатність здійснювати практичну діяльність (психодіагностичну, консультаційну, корегувальну, психотерапевтичну, тренінгову, реабілітаційну, духовно-психологічну, ресоціалізаційну, прогностичну тощо) з використанням науково верифікованих методів та технік (СК 4)
- Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах, співпрацювати з представниками інших споріднених професій, громадських організаціях з питань надання психологічної допомоги (СК 6)
- Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями (СК 9)

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

- Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій, презентувати власні способи розв'язання психологічних і проблем узагальнювати емпіричні дані, формулювати теоретичні висновки (РН 5)
- Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності (РН 6)
- Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх; отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість, організовувати та реалізовувати освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології (РН 7)
- Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності (РН 12).

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття про спілкування та його структуру

Поняття про спілкування. Спілкування як необхідна умова життєдіяльності особистості.

Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Спілкування як необхідна сторона діяльності. Спілкування як самостійний вид діяльності.

Поняття про структуру спілкування. Основні сторони процесу спілкування: комунікативна, інтерактивна та перцептивна сторона. Взаємодія та доповнення основних сторін спілкування.

Види спілкування. Монологічне й діалогічне спілкування. Різновиди монологічного спілкування: імперативне й маніпулятивне. Принципи діалогічного спілкування.

Тема 2. Комунікативна функція спілкування

Спілкування як обмін інформацією (уявленнями, ідеями, інтересами, настроями, почуттями, установками тощо).

Специфіка обміну інформації між людьми: активність учасників комунікації, вплив їх один на одного, наявність єдиної системи кодування та виникнення комунікативних бар'єрів.

Поняття про комунікативні бар'єри. Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення комунікативних бар'єрів. Основні умови подолання та попередження комунікативних бар'єрів.

Вербальна комунікація. Говоріння та слухання як основні компоненти вербальної комунікації. Зворотний зв'язок як засіб індивідуального розвитку. Умови здійснення зворотного зв'язку. Активне слухання та його рівні. Рефлексивне й нерефлексивне слухання.

Невербальна комунікація. Основні форми невербальної комунікації: кінесіка (жести, міміка, пантоміміка), паралінгвістика (якість голосу, діапазон, тональність), проксемика (просторова та часова організація спілкування). Основні функції невербальної комунікації (посилення дії вербальної комунікації, допомога у виявленні намірів учасників комунікації тощо).

Взаємодія вербальної та невербальної комунікації

Тема 3. Інтерактивна функція спілкування

Спілкування як взаємодія. Відмінності між комунікацією (обмін інформацією) та взаємодією (обмін діями). Різні підходи до описання структури взаємодії.

Основні типи взаємодії: співробітництво і суперництво. Конфліктна взаємодія. Основні стратегії поведінки в конфлікті: уникнення, пристосування, суперництво, компроміс, співробітництво. Технологія управління конфліктами. Асертивність як впевнений вияв думок і почуттів.

Взаємодія як організація спільної діяльності. Основні форми організації спільної діяльності: спільно-індивідуальна, спільно-послідовна та спільно-взаємодіюча діяльність (кожний учасник при виконанні спільного завдання

взаємодіє з рештою учасників). Особливості взаємодії при різних типах спільної діяльності. Спільне прийняття рішення як важлива характеристика ситуації взаємодії.

Тема 4. Перцептивна функція спілкування

Спілкування як сприйняття людьми один одного. Основні складові сприйняття іншої людини: сприйняття її зовнішніх ознак, їх співвіднесення з особистісними характеристиками суб'єкта, який сприймає, інтерпретація на цій основі вчинків іншої людини.

Основні механізми пізнання та розуміння у процесі спілкування: ідентифікація, емпатія, рефлексія. Взаємозв'язок ідентифікації, емпатії та рефлексії.

Інтерпретація поведінки іншої людини як складова частина сприйняття. Роль атрибуції в міжособистісній перцепції. Каузальна атрибуція як механізм приписування.

Аналіз процесу міжособистісного сприйняття. Ефекти: «ореола», першості та новизни; стереотипізації. Проблема точності міжособистісної перцепції.

Атракція як соціально-психологічний феномен. Фактори, що впливають на виникнення атракції: подібність характеристик суб'єкта та об'єкта сприйняття; близькість спілкування, частота зустрічей тощо.

Тема 5. Комунікативна компетентність

Поняття комунікативної компетентності. Компетентність у здійсненні перцептивної, комунікативної та інтерактивної функцій спілкування; компетентність у реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з партнерами по спілкуванню.

Структура комунікативної компетентності: пізнавальний, поведінковий та емоційний компоненти. Визначальне значення комунікативної компетентності для професій типу «людина-людина».

Компетентність у спілкуванні і її розвиток за допомогою соціально-психологічного тренінгу. Елементи тренінгу спілкування (комунікативні, інтерактивні, перцептивні). Різноманіття форм тренінгу: тренінг партнерського спілкування, тренінг сенситивності, тренінг ділового спілкування, тренінг спілкування в багаточисленній групі. Тренінги підвищення загальної життєвої компетентності: тренінги оформлення зворотного зв'язку (тренінг на розвиток активного слухання; тренінг на розвиток знання невербальних засобів спілкування); рольові тренінги (тренінг спілкування в різних ситуаціях; тренінг розв'язування конфліктів)

4. Структура курсу та форма контролю знань

	Вид занятъ	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				Балів (max)
			Годин				
			лк.	лаб.	пр.	СР	
	Лекція 1	Поняття про спілкування та його структуру.	2				2
	Практичне заняття	Структура спілкування.			2		10
	Самостійна робота	Види спілкування.				26	8
	Лекція 2	Комунікативна функція спілкування.	2				2
	Практичне заняття	Комунікативні бар'єри.			2		10
	Самостійна робота	Вербальна та невербальна комунікація.				26	8
	Лекція 3	Інтерактивна функція спілкування.	2				2
	Практичне заняття	Стратегії спілкування в конфлікті.			2		10
	Самостійна робота	Спілкування при різних типах взаємодії.				26	8
	Лекція 4	Перцептивна функція спілкування.	2				2
	Практичне заняття	Механізми пізнання у процесі спілкування.			2		10
	Самостійна робота	Ефекти міжособистісного сприйняття.				26	8
	Лекція 5	Комунікативна компетентність	2				2
	Практичне заняття	Структура комунікативної компетентності.			2		10
	Самостійна робота	Розвиток комунікативної компетентності.				26	8
Всього за змістовний модуль 1 – 150 год.			10	-	10	130	100
Залік							25
Всього з навчальної дисципліни – 150 год.							

5. Теми і зміст лекцій

Тема 1. Поняття про спілкування та його структуру

Поняття про спілкування. Спілкування як необхідна умова життєдіяльності особистості. Спілкування як самостійний вид діяльності.

Поняття про структуру спілкування. Основні сторони процесу спілкування: комунікативна, інтерактивна та перцептивна сторона. Взаємодія та доповнення основних сторін спілкування.

Види спілкування. Монологічне й діалогічне спілкування. Різновиди монологічного спілкування: імперативне й маніпулятивне. Принципи діалогічного спілкування.

Тема 2. Комунікативна функція спілкування

Спілкування як обмін інформацією (уявленнями, ідеями, інтересами, настроями, почуттями, установками тощо).

Специфіка обміну інформації між людьми: активність учасників комунікації, вплив їх один на одного, наявність єдиної системи кодування та виникнення комунікативних бар'єрів.

Поняття про комунікативні бар'єри. Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення комунікативних бар'єрів. Основні умови подолання та попередження комунікативних бар'єрів.

Вербальна комунікація. Говоріння та слухання як основні компоненти вербальної комунікації. Зворотний зв'язок як засіб індивідуального розвитку. Умови здійснення зворотного зв'язку. Активне слухання та його рівні. Рефлексивне й нерефлексивне слухання.

Невербальна комунікація. Основні форми невербальної комунікації: кінесіка (жести, міміка, пантоміміка), паралінгвістика (якість голосу, діапазон, тональність), проксемика (просторова та часова організація спілкування). Основні функції невербальної комунікації (посилення дії вербальної комунікації, допомога у виявленні намірів учасників комунікації тощо). Взаємодія вербальної та невербальної комунікації.

Тема 3. Інтерактивна функція спілкування

Спілкування як взаємодія. Відмінності між комунікацією (обмін інформацією) та взаємодією (обмін діями). Різні підходи до описання структури взаємодії.

Основні типи взаємодії: співробітництво і суперництво. Конфліктна взаємодія. Основні стратегії поведінки в конфлікті: уникнення, пристосування, суперництво, компроміс, співробітництво. Технологія управління

конфліктами. Асертивність як впевнений вияв думок і почуттів.

Взаємодія як організація спільної діяльності. Основні форми організації спільної діяльності: спільно-індивідуальна, спільно-послідовна та спільно-взаємодіюча діяльність (кожний учасник при виконанні спільного завдання взаємодіє з рештою учасників). Особливості взаємодії при різних типах спільної діяльності. Спільне прийняття рішення як важлива характеристика ситуації взаємодії.

Тема 4. Перцептивна функція спілкування

Спілкування як сприйняття людьми один одного. Основні складові сприйняття іншої людини: сприйняття її зовнішніх ознак, їх співвіднесення з особистісними характеристиками суб'єкта, який сприймає, інтерпретація на цій основі вчинків іншої людини.

Основні механізми пізнання та розуміння у процесі спілкування: ідентифікація, емпатія, рефлексія. Взаємозв'язок ідентифікації, емпатії та рефлексії.

Інтерпретація поведінки іншої людини як складова частина сприйняття. Роль атрибуції в міжособистісній перцепції. Каузальна атрибуція як механізм приписування.

Аналіз процесу міжособистісного сприйняття. Ефекти: "ореола", першості та новизни; стереотипізації. Проблема точності міжособистісної перцепції.

Атракція як соціально-психологічний феномен. Фактори, що впливають на виникнення атракції: подібність характеристик суб'єкта та об'єкта сприйняття; близькість спілкування, частота зустрічей тощо.

Тема 5. Комунікативна компетентність

Поняття комунікативної компетентності. Компетентність у здійсненні перцептивної, комунікативної та інтерактивної функцій спілкування; компетентність у реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з партнерами по спілкуванню.

Структура комунікативної компетентності: пізнавальний, поведінковий та емоційний компоненти. Визначальне значення комунікативної компетентності для професій типу "людина-людина».

Компетентність у спілкуванні і її розвиток за допомогою соціально-психологічного тренінгу. Елементи тренінгу спілкування (комунікативні, інтерактивні, перцептивні). Різноманіття форм тренінгу: тренінг партнерського спілкування, тренінг сенситивності, тренінг ділового спілкування, тренінг спілкування в багаточисленній групі. Тренінги

підвищення загальної життєвої компетентності: тренінги оформлення зворотного зв'язку (тренінг на розвиток активного слухання; тренінг на розвиток знання невербальних засобів спілкування); рольові тренінги (тренінг спілкування в різних ситуаціях; тренінг розв'язування конфліктів).

6. Теми та зміст семінарських/ практичних занять

Тема 1. Структура спілкування

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте спілкування як самостійний вид діяльності.
2. Назвіть ознаки основних компонентів спілкування.
3. Вкажіть основні функції процесу спілкування та їх особливості.
4. Порівняйте монологічне та діалогічне спілкування.
5. Вкажіть відмінності імперативного та маніпулятивного спілкування.
6. Сформулюйте основні принципи діалогічного спілкування.

Література

Базова: 1-6.

Додаткова: 1-7 та самостійний відбір літератури

Тема 2. Комунікативні бар'єри

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте специфіку обміну інформацією між людьми.
2. Назвіть основні об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення комунікативних бар'єрів
3. Вкажіть основні умови подолання та попередження комунікативних бар'єрів.
4. Сформулюйте основні умови здійснення ефективного зворотного зв'язку в процесі спілкування.
5. Назвіть основні ознаки активного слухання.
6. Сформулюйте практичні поради щодо здійснення рефлексивного слухання співрозмовника.
7. Назвіть невербальні засоби спілкування, які свідчать про бажання або небажання співрозмовника спілкуватися.
8. Назвіть невербальні засоби спілкування, які свідчать про згоду чи незгоду співрозмовника з вашою думкою.

Література

Базова: 1, 2, 4, 5.

Додаткова: 1, 3, 4, 6, 7 та самостійний відбір літератури

Тема 3. Стратегії спілкування в конфлікті

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте особливості спілкування в конфлікті (уникнення, пристосування, суперництво, компроміс, співробітництво).
2. Назвіть невербальні ознаки, які свідчать про конфліктні взаємини між людьми.
3. Сформулюйте рекомендації щодо спілкування з метою профілактики конфліктів.
4. Назвіть вимоги до розвитку асертивного (впевненого) спілкування.

Література

Базова: 2, 4, 5, 6.

Додаткова: 2, 3, 5, 7 і самостійний відбір літератури

Тема 4. Механізми пізнання у процесі спілкування

Практичні завдання

1. Назвіть ознаки, які складають перше враження про людину.
2. Охарактеризуйте основні механізми пізнання та розуміння у процесі спілкування: ідентифікація, емпатія, рефлексія.
3. Наведіть приклади атрибуції в міжособистісній перцепції (з власного досвіду).
4. Наведіть приклади ефектів міжособистісного сприйняття: ореолу, першості та новизни, стереотипізації (із власного досвіду).
5. Охарактеризуйте фактори, що впливають на виникнення атракції: подібність характеристик суб'єкта та об'єкта сприйняття, близькість спілкування, частота зустрічей тощо.

Література

Базова: 2, 3, 5, 6

Додаткова: 1, 2, 4, 7 і самостійний відбір літератури

Тема № 5. Структура комунікативної компетентності

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте пізнавальний компонент комунікативної компетентності. Вкажіть шляхи його розвитку.
2. Охарактеризуйте поведінковий компонент комунікативної компетентності. Вкажіть шляхи його розвитку.
3. Охарактеризуйте емоційний компонент комунікативної компетентності. Вкажіть шляхи його розвитку.
4. Назвіть основні завдання тренінгу партнерського спілкування.
5. Вкажіть основні компоненти тренінгу сенситивності.

6. Охарактеризуйте основні складові тренінгу ділового спілкування.
7. Назвіть основну мету тренінгу розвитку активного слухання.
8. Сформулюйте основні завдання тренінгів спілкування в різних ситуаціях та вирішення конфліктів.

Література

Базова: 1-3, 5, 6.

Додаткова: 2, 4, 5, 7 та самостійний відбір літератури

7. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів:

1. Підготовка до контрольних заходів – 12 год.
 2. Опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях – 92 год., виконання індивідуальних дослідницьких завдань – 26 год.
- Усього 130 год.

Перелік тем для самостійного опрацювання:

1. Види спілкування.
2. Вербальна та невербальна комунікація.
3. Спілкування при різних типах взаємодії.
4. Ефекти міжособистісного сприйняття.
5. Розвиток комунікативної компетентності.

Індивідуально-дослідницькі завдання у межах самостійної роботи спрямовані на формування і розвиток практичних умінь слухачів щодо застосування набутих теоретичних знань. Самостійна робота слухачів при виконанні індивідуально-дослідницьких завдань полягає у виконанні завдань для самостійної роботи до тем 1-5.

Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час усного опитування, модульного (тестові завдання та перевірка завдань для самостійної роботи до тем 1-5 і підсумкового (залік) контролю знань.

Завдання для самостійної роботи до теми 1

Тема. Види спілкування.

Завдання:

1. Поняття про спілкування. Та його структуру.
2. Основні сторони процесу спілкування: комунікативна, інтерактивна та перцептивна сторона.
3. Види спілкування: монологічне та діалогічне, імперативне та маніпулятивне.

Література

Базова: 1-6.

Додаткова: 1-7 та самостійний відбір літератури.

Завдання для самостійної роботи до теми 2

Тема. Вербальна та невербальна комунікація

Завдання:

1. Спілкування як обмін інформацією. Специфіка обміну інформації між людьми.
2. Поняття про комунікативні бар'єри. Об'єктивні та суб'єктивні причини їх виникнення, умови їх подолання та попередження.
3. Вербальна комунікація, її основні компоненти. Умови здійснення зворотного зв'язку, активне та рефлексивне слухання.
4. Невербальна комунікація, її основні форми та функції. Взаємодія вербальної та невербальної комунікації.

Література

Базова: 2,3; 7; 9; 11, 12,14, 15.

Додаткова: 2; 3; 7, 8,10, 11, 14. та самостійний підбір літератури

Завдання для самостійної роботи до теми 3

Тема. Спілкування при різних типах взаємодії

Завдання:

1. Спілкування як взаємодія. Структура та типи взаємодії.
2. Основні стратегії поведінки в конфлікті, їх профілактика та попередження, асертивність.
3. Основні форми організації спільної діяльності, особливості взаємодії при них.

Література

Базова: 1, 2; 5; 7; 10, 11,13,14, 15.

Додаткова: 2; 4; 6, 8,10, 12, 13. та самостійний підбір літератури.

Завдання для самостійної роботи до теми 4

Тема. Ефекти міжособистісного сприйняття

Завдання:

1. Основні складові сприйняття іншої людини, механізми сприйняття.
2. Інтерпретація поведінки іншої людини в процесі її сприйняття. Атрибуція та каузальна атрибуція.
3. Аналіз процесу міжособистісного сприйняття. Ефекти сприйняття.
4. Атракція як соціально-психологічний феномен, фактори, що впливають на її виникнення.

Література

Базова: 1; 5; 9; 11, 12,13,15.

Додаткова: 1,2;4, 5; 7,9. та самостійний підбір літератури

Завдання для самостійної роботи до теми 5

Тема. Розвиток комунікативної компетентності

Завдання.

1. Поняття та структура комунікативної компетентності.
2. Розвиток комунікативної компетентності за допомогою соціально-психологічного тренінгу.
3. Особливості тренінгу партнерського спілкування.
4. Мета та завдання тренінгу сенситивності.
5. Відмінності тренінгу ділового спілкування.
6. Компоненти тренінгу розвитку активного слухання.
7. Структура тренінгу розвитку невербальних засобів спілкування.
8. Особливості тренінгу спілкування в різних ситуаціях.
9. Функції тренінгу розв'язування конфліктів.

Література

Базова: 2; 7; 9; 10, 12, 13,14.

*Додаткова:*3, 4; 5; 7,8,10, 11, 13. та самостійний підбір літератури

8. Питання до заліку

Питання № 1

1. Поняття про спілкування.
2. Взаємодія як організація спільної діяльності.
3. *Практичне завдання.*

Надайте практичні рекомендації щодо підвищення ефективності взаємодії між педагогічними працівниками та здобувачами освіти

Питання № 2

1. Спілкування як необхідна умова життєдіяльності особистості.
2. Основні форми організації спільної діяльності: спільно-індивідуальна, спільно-послідовна та спільно-взаємодіюча діяльність.
3. *Практичне завдання*

Складіть таблицю з порівняльними характеристиками спільно-індивідуальної, спільно-послідовної та спільно-взаємодіючої діяльності.

Питання № 3

1. Спілкування як самостійний вид діяльності.
2. Особливості взаємодії при різних типах спільної діяльності.
3. *Практичне завдання*

Складіть таблицю з порівняльними характеристиками різних типів спільної діяльності.

Питання № 4

1. Поняття про структуру спілкування.
2. Спільне прийняття рішення як важлива характеристика ситуації взаємодії.

3. *Практичне завдання*

Надайте практичні рекомендації щодо прийняття учасниками перемовин спільного рішення.

Питання № 5

1. Основні сторони процесу спілкування: комунікативна, інтерактивна та перцептивна сторона.

2. Спілкування як сприйняття людьми один одного.

3. *Практичне завдання*

Двом групам учасників експерименту показали фото однієї людини, але одній групі сказали, що це видатний науковець, а другій – що це серійний вбивця. Сприйняття цієї особи у обох груп було різним. Охарактеризуйте цей ефект сприйняття.

Питання № 6

1. Взаємодія та доповнення основних сторін спілкування.
2. Основні складові сприйняття іншої людини.
3. *Практичне завдання*

Вкажіть основні чинники, які спливають на сприйняття іншої людини (з власного досвіду).

Питання № 7

1. Види спілкування.

2. Основні механізми пізнання та розуміння у процесі спілкування: ідентифікація, емпатія, рефлексія.

3. *Практичне завдання*

Складіть порівняльну таблицю механізмів сприйняття.

Питання № 8

1. Монологічне й діалогічне спілкування.

2. Інтерпретація поведінки іншої людини як складова частина сприйняття.

3. *Практичне завдання*

Складіть порівняльну таблицю монологічного та діалогічного спілкування.

Питання № 9

1. Різновиди монологічного спілкування: імперативне й маніпулятивне.

2. Роль атрибуції в міжособистісній перцепції.

3. *Практичне завдання*

Складіть порівняльну таблицю імперативного та маніпулятивного спілкування.

Питання № 10

1. Принципи діалогічного спілкування.

2. Каузальна атрибуція як механізм приписування.

3. *Практичне завдання*

Надайте рекомендації щодо ефективного діалогічного спілкування.

Питання № 11

1. Спілкування як обмін інформацією.

2. Аналіз процесу міжособистісного сприйняття.

3. *Практичне завдання*

Наведіть приклади з власного досвіду, коли інформація при обміні спотворювалася. Назвіть причини цього.

Питання № 12

1. Специфіка обміну інформації між людьми.
2. Ефекти: “ореолу”, першості та новизни; стереотипізації.
3. *Практичне завдання*

Назвіть приклади ефекту «ореолу» у практичній діяльності. Надайте рекомендації щодо зниження його впливу на сприйняття людини.

Питання № 13

1. Поняття про комунікативні бар'єри.
2. Проблема точності міжособистісної перцепції.
3. *Практичне завдання*

Назвіть приклади ефекту новизни у практичній діяльності. Надайте рекомендації щодо зниження його впливу на сприйняття людини.

Питання № 14

1. Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення комунікативних бар'єрів.
2. Атракція як соціально-психологічний феномен.
3. *Практичне завдання*

Назвіть приклади ефекту стереотипізації у практичній діяльності. Надайте рекомендації щодо зниження його впливу на сприйняття людини.

Питання № 15

1. Основні умови подолання та попередження комунікативних бар'єрів.
2. Фактори, що впливають на виникнення атракції.
3. *Практичне завдання*

Здобувачі освіти не розуміють термінів, які вживає викладач під час лекції. Який це вид комунікативного бар'єру і як його подолати?

Питання № 16

1. Вербальна комунікація. Говоріння та слухання як основні компоненти вербальної комунікації.
2. Поняття комунікативної компетентності.
3. *Практичне завдання*

Надайте практичні рекомендації щодо ефективної вербальної комунікації педагогічних працівників та здобувачів освіти.

Питання № 17

1. Зворотний зв'язок як засіб індивідуального розвитку. Умови здійснення зворотного зв'язку.

2. Компетентність у здійсненні перцептивної, комунікативної та інтерактивної функцій спілкування.

3. *Практичне завдання*

Надайте практичні рекомендації щодо ефективного зворотного зв'язку педагогічних працівників та здобувачів освіти.

Питання № 18

1. Активне слухання та його рівні.

2. Компетентність у реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з партнерами по спілкуванню.

3. *Практичне завдання*

Надайте практичні рекомендації щодо активного слухання співрозмовника.

Питання № 19

1. Рефлексивне й нерефлексивне слухання.

Структура комунікативної компетентності: пізнавальний, поведінковий та емоційний компоненти.

3. *Практичне завдання*

Надайте практичні рекомендації щодо рефлексивного слухання співрозмовника.

Питання № 20

1. Невербальна комунікація. Основні форми невербальної комунікації.

2. Визначальне значення комунікативної компетентності для професій типу «людина-людина».

3. *Практичне завдання*

Назвіть засоби невербальної комунікації, які свідчать про бажання співрозмовника спілкуватися.

Питання № 21

1. Основні функції невербальної комунікації.
2. Компетентність у спілкуванні і її розвиток за допомогою соціально-психологічного тренінгу.
3. *Практичне завдання*
Назвіть засоби невербальної комунікації, які свідчать про небажання співрозмовника спілкуватися.

Питання № 22

1. Взаємодія вербальної та невербальної комунікації.
2. Елементи тренінгу спілкування (комунікативні, інтерактивні, перцептивні).
3. *Практичне завдання*
Назвіть засоби невербальної комунікації, які свідчать про агресивний стан співрозмовника.

Питання № 23

1. Спілкування як взаємодія.
2. Форми та методи соціально-психологічного тренінгу.
3. *Практичне завдання*
Назвіть засоби невербальної комунікації, які свідчать про депресивний стан співрозмовника.

Питання № 24

1. Відмінності між комунікацією (обмін інформацією) та взаємодією (обмін діями).
2. Тренінг партнерського спілкування.
3. *Практичне завдання*
Вимоги до мозкового штурму як методу соціально-психологічного тренінгу.

Питання № 25

1. Різні підходи до описання структури взаємодії.
2. Тренінг сенситивності.
3. *Практичне завдання*

Вимоги до рольової гри як методу соціально-психологічного тренінгу.

Питання № 26

1. Основні типи взаємодії: співробітництво і суперництво.
2. Тренінг ділового спілкування
3. *Практичне завдання*

Вимоги до ділової гри як методу соціально-психологічного тренінгу.

Питання № 27

1. Конфліктна взаємодія.
2. Тренінг розвитку активного слухання.
3. *Практичне завдання*

Вимоги до роботи в групах як методу соціально-психологічного тренінгу.

Питання № 28

1. Основні стратегії поведінки в конфлікті.
2. Тренінг розвитку невербальних засобів спілкування.
3. *Практичне завдання*

Вимоги до психологічних вправ як методу соціально-психологічного тренінгу.

Питання № 29

1. Технологія управління конфліктами.
2. Тренінг спілкування в різних ситуаціях
3. *Практичне завдання*

Надайте рекомендації щодо профілактики конфліктів у педагогічних колективах.

Питання № 30

1. Асертивність як впевнений вияв думок і почуттів.
2. Тренінг розв'язування конфліктів.
3. *Практичне завдання*

Назвіть основні шляхи формування асертивної поведінки.

9. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

10. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою за видами навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	10
Участь у практичних заняттях (виступи, проблемні ситуації)	50
Самостійна робота (аналіз інформаційних джерел, опрацювання спеціальної літератури, виконання індивідуально-дослідницьких завдань)	40
Залік	25
Сума балів за усіма видами робіт	125

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

Основна

1. Засєкіна Л. В., Пастрик Т.В. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посіб. 2-е вид. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 216 с.
2. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Психологія спілкування педагога: інтегративний підхід: навчальний посібник; 2 видання: розширене та доповнене. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2020. 353 с.
3. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В., Альохіна Н.В., Шаповалова В. С. Психологія спілкування : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : НФаУ, 2021. 140 с.
4. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти. Одеса: Фенікс, 2020. 79 с.
5. Періг І.М. Психологія спілкування : метод. посібн. для практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності «Психологія». Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2021. 29 с.
6. Рибалка В. В. Психологічна допомога особистості, постраждалої в умовах воєнного стану // Актуальні проблеми психології розвитку особистості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-15 травня 2023 року). Київ : Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 133 с. С. 40-43 [Електронне видання]. 0,2 др. арк. Режим доступу: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKPF-p2023>

7. Рибалка В.В. Психолого-педагогічний супровід діяльності педагогічних працівників з надання допомоги постраждалим під час війни // Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: Матеріали VI Всеукраїнської наукової електронної конференції (м. Київ, 26 жовтня 2023 р., Україна). Національний університет фізичного виховання і спорту / Відповід. ред. Т. М. Будгакова, Київ, 2023. 145 с. С. 130-133. 0,2 др. арк.

8. Рибалка В.В. Психологічний супровід професійної діяльності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 28 с.

9. Рибалка В.В. Психологічні умови відновлення якості професійної діяльності та властивостей особистості педагогічних працівників, постраждалих від стресів війни». *Тенденції забезпечення якості: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Дніпро, 23 червня 2024 р).* Research Europe, 2024. С. 27-31.

10. Рибалка В.В. Феномен особистості в умовах опосередкування її діяльності та розвитку сучасними «штучними» технологіями. *Кіберпсихологія в інформаційному суспільстві: підтримка, навчання, розвиток: зб. матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції на платформі Фейсбук. Київ, 15.10.2024-15.11.2024 р.* [Електронне видання]. Режим доступу: <https://www.newlearning.org.ua/content/opublikovano-materialy-ii-vseukrayinskoyi-naukovo-praktychnoyi-internet-konferenciyi>

11. Рибалка В.В. Феноменологія розвитку обдарованої особистості в умовах опосередкування сучасними «штучними» технологіями. *Обдаровані діти – скарб нації !* : матеріали V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 23-29 серпня 2024 року). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2024. С. 1233-1242.

12. Тимофієва М.П., Борисюк А.С., Павлюк О.І. Психологія спілкування: навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. закл. освіти України. Чернівці : БДМУ, 2020. 99 с.

Додаткова

1. Волошина В. В., Ставицька С. О. Соціальна психологія: практикум. Навчальний посібник для ВНЗ. Київ : Каравела, 2020. 320с.

2. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2022. 143 с.

3. Кудерміна О.І., Казміренко Л.І., Власенко С.Б. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: НАВС, 2020. 212 с.

4. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення). Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.

5. Слюсаревський М. М., Хазратова Н. В. Соціальна психологія. Львів: Львівська політехніка, 2020. 352 с.

6. Ставицька С.О., Отич Д.Д. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ : Каравела, 2021. 330 с.

7. Сурякова М.В., Панфілова Г. Б., Склянська О. В. Соціальна психологія (з основами соціально-психологічного тренінгу): навч. посібник: Дніпро: Середняк Т. К., 2021. 150 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Інституту соціальної та політичної психології НАПН України: <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm>
2. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова: <http://hklib.npu.edu.ua/>
5. Портал професійних психологів України «У психолога»: <http://upsihologa.com.ua/>
6. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>
7. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>